

VOJNOPOMORSKE BAZE I PROBLEMI BAZIRANJA

Vojnopomorske baze cbuhvataju određeni prostor na morskoj obali (otocima) sa prirodnim ili vještačkim izgrađenim sidrištem i vezovima koji (u vojnogeografskom pogledu) omogućuju pravilan raspored brodova i borbenih sredstava za odbranu od napada sa mora, iz vazduha i sa kopna; zatim mjesta (rejone) za izgradnju i razmještaj radionica i uređaja za gradnju, remont i opremanje brodova i borbenih sredstava. Osim toga one treba da omoguće pogodan razmještaj raznih ustanova, skladišta i drugih objekata potrebnih brodovima i brodskim posadama radi obezbeđenja odgovarajućih uslova za život, obuku i rad uopšte. Znači, one predstavljaju oslonac flotnim snagama za bezbjedan boravak, pozadinsko obezbeđenje i za upotrebu.

Pojava vojnopomorskih baza datira od najstarijih vremena. Njihov razvoj kroz istoriju usko je povezan sa razvojem ratnih mornarica i tehničkim usavršavanjem brodova, njihovog naoružanja, pogona i ostalih brodskih uređaja. Od najranijih početaka stvaranja pomorske moći brodovi i njihove baze činili su nerazdvojnu cjelinu. U doba brodova na vesla i jedra postojeće trgovačke luke služile su ujedno i kao baze ratnim brodovima. Pored brodogradilišta i navoza za izvlačenje brodova radi čišćenja podvodnog dijela i opravki, posjedovale su i izdvojene prostore i posebna spremišta za čuvanje raspredmljenih brodova i brodske opreme. Kasnije se u okviru ovih baza formiraju arsenali, kao specijalizovane ustanove za izradu i opremanje, te opravke i održavanje ratnih brodova, kao i za njihovo snabdijevanje oružjem, municijom, hranom i drugim potrebama. U doba parnih brodova, posebno zbog ograničenog radijusa dejstva, koji je u prvim godinama iznosio oko 100 Nm, nastaje potreba za gušćom mrežom pomorskih baza. Pored zahtjeva za češćom popunom zaliha pogonskog goriva, brodovi postaju ovisniji o bazama i zbog raznih opravki, rezervnih dijelova (naročito za brodske mašine), kao i drugih potreba. U osnovi, razvoj i tehničko usavršavanje brodova, naoružanja, načina pogona i ostalih uređaja, povećalo je potrebu za češćim snabdijevanjem i remontom, te učinilo ih još ovisnijim o kopnu i pomorskim bazama. Do ovog je došlo i zbog toga što je slobodan brodski prostor postojao sve manji i nedovoljan da primi veće zalihe goriva, vode, hrane, municije, raz-

nih rezervnih dijelova i dr. potreba, kao i da se obezbijede odgovarajući higijenski i drugi uslovi za smještaj i rad brodskih posada za duži vremenski period.

Ograničena autonomnost ratnih brodova i njihova ovisnost o pozadinskim elementima na kopnu dovela je do toga da brodovi i pomorske baze čine nerazdvojnu cjelinu. Zbog značaja i uloge koju su igrale kroz istoriju, vojnopomorske baze su predstavljale oslonac na kome je počivala pomorska moć određenih zemalja. Gubitak baze značio je ujedno i prestanak gospodstva na moru u određenim područjima. Zbog toga su vojnopomorske baze bile značajni strateški objekti i subjekti pomorskih ratova. Radi obezbjeđenja prevlasti na moru uspostavljao se čitav sistem mreža pomorskih baza i punktova, kako bi se ostvarila kontrola pomorskih komunikacija, obezbjedila sigurnost vlastite plovidbe i omogućilo presretanje protivničke flote. Ovo potvrđuje i činjenica da je V. Britanija dugo godina imala dominantnu ulogu na moru, zahvaljujući ne samo svojoj jakoj floti već i široko razgranatoj i dobro organizovanoj mreži pomorskih baza na glavnim svjetskim pomorskim čvorištima, kao što su to, npr. bile baze Skapa Flou, Kromarti i Rozajt, zatim Gibraltar, Malta, Aleksandrija, Suec, Aden, Singapur i druge.

Pored geostrategijskog položaja i ekspanzionističkih ciljeva kolonijalnih sila, na izbor mjesta i razvoj vojnopomorskih baza uticali su i ratni planovi određenih zemalja, zatim dostignuća u ratnoj tehnici i naoružanju, kao i pomorskoj taktici uopšte. Tako, npr. na razvoj, ustrojstvo i uređenje pomorskih baza bitno je uticala pojava i razvoj avijacije i podmornica, zatim usavršavanje torpeda i mina, poboljšanje brodske artiljerije i sl. Razvoj i primjena malih i brzih plovnih jedinica, zatim upotreba pomorskih diverzanata, usavršavanje taktičkih načela napada na obalu i mogućnost zauzimanja pomorskih baza sa mora i kopna, takođe su imale značajnog odraza na formiranje i razvoj vojnopomorskih baza. Zbog svega toga, još prije pojave raketno-nuklearnih borbenih sredstava organizacija i ustrojstvo pomorskih baza postali su vrlo složeni, zauzimali sve veći prostor i zahtijevali ogromna finansijska sredstva, tako da ni najbogatije i ekonomski najrazvijenije zemlje nisu bile u stanju da ih organizuju tamo gdje bi im one mogle trebati. Pojavom i daljim razvojem raketno-nuklearnih borbenih sredstava i drugih dostignuća na polju borbene tehnike i naoružanja, problematika pomorskih baza i baziranje ratnih brodova se još više usložava, a posebno zbog teškoća oko zaštite baza i obezbjeđenja sigurnog boravka brodova u njima. Sve ovo unosi nove revolucionarne promjene u metod rješavanja problematike pomorskih baza i baziranje ratnih brodova u savremenim ratnim uslovima.

NACELNA PODJELA, NAMJENA I ELEMENTI VOJNOPOMORSKIH BAZA

Prema geografskom položaju, namjeni, veličini i ustrojstvu, vojnopomorske baze se dijele na više načina, ovisno o pomorskoj moći, potrebama, politici i usvojenim koncepcijama pojedinih ze-

malja o vođenju rata na moru. Tako npr. vojnopomorske baze mogu se deliti na glavne, operacijske i manevarske; domovinske i prekomorske; stalne i privremene; ofanzivne i defanzivne; pomorske i pomorsko-vazduhoplovne itd. U poslednje vrijeme sve više dolazi do izražaja i pokretni (prateći) sistem pozadinskog obezbjeđenja flotnih snaga, odnosno formiranje plovniha baza ili flotnog trenha. Može se istaći da se danas u pomorskoj terminologiji najčešće upotrebljava podjela na glavne, operacijske i manevarske vojnopomorske baze kao stacionarne mornaričke pozadinske ustanove, te plovne baze ili flotni tren, koji se formira po potrebi i služi za pozadinsko obezbjeđenje flote na otvorenom moru ili ratnim brodovima i podmornicama sa ograničenim radijusom dejstva.

Glavna vojnopomorska baza predstavlja osnovni oslonac pomorskih snaga na kopnu. Obično se nalaze u većim lukama sa dobro razvijenim elementima i kapacitetima za gradnju i potpuno pozadinsko obezbjeđenje ratnih brodova za duže vremena. Redovito se organizuju na dijelu obale (otocima) koja položajem treba da omogućući relativno najveću sigurnost i efikasnu upotrebu glavnih (osnovnih) pomorskih snaga. Pored bezbjednosti, kao jednog od osnovnih uslova pri izboru njihovog mjesta izgradnje, neophodno je da one budu komunikacijama dobro povezane sa dubinom teritorije dotične zemlje, kao izvorom njenog snabdijevanja.

Operacijska vojnopomorska baza obično se organizuje bliže eventualnoj zoni borbenih dejstava (operacijskog područja) pomorskih snaga i služi za određenu etapu rata. Da bi flotnim jedinicama bio što duže obezbijeden boravak i siguran oslonac u dotičnom operacijskom području, ona mora biti tako uređena da je na njoj moguće obavljati osnovne funkcije pozadinskog obezbjeđenja za pomorske snage koje se na nju oslanjaju. U prvom redu ona treba da bude osposobljena za snabdijevanje svim borbenim i neborbenim potrebama, zatim za otklanjanje kvarova i oštećenja na brodovima i brodskom naoružanju i uređajima, te za sanitetsko obezbjeđenje brodskih posada, službu spašavanja na moru i druge potrebe.

Manevarska vojnopomorska baza je više istaknuta, privremena i slabije razvijena, sa ograničenim materijalnim rezervama i ostalim pozadinskim kapacitetima. Organizuje se prema potrebi u pripremi i u toku operacija. Manevarske baze uglavnom služe za baziranje određenih manjih plovniha sastava i za popunu brodova tekućim potrebama pogonskog goriva, municije, hrane i ostalih potreba. U njenom rejonu organizuju se služba spašavanja na moru i osnovne sanitetskog obezbjeđenja. Za formiranje i razvoj manevarskih baza koriste se postojeće luke i sidrišta, koji se dopunjuju potrebnim lučkim elementima i drugim pozadinskim kapacitetima. Manevarska baza se može premještati, rasformirati ili razviti u operacijsku bazu.

Svaka od ovih baza treba da raspolaze sljedećim osnovnim elementima; sidrištem i vezovima za brodove sa potrebnim lučkim i drugim uređajima, zatim skladištima i odgovarajućim materijalnim rezervama, remontnim, radioničkim i transportnim kapacitetima, sanitetskim ustanovama, te mogućnostima za obuku, rekreaciju

i odmor brodskih posada. Pored toga, vojnopomorska baza treba još da ima povoljne uslove i odgovarajuće snage i sredstva za odbranu sa mora, kopna i vazduha, kao i druge operativno-taktičke pogodnosti za prihvatanje, zaštitu i upotrebu ratnih brodova u datoj situaciji.

Plovna baza, ili flotni tren, u stvari predstavlja prateći (ploveći) element mornaričke pozadine. Sastavljena je od posebnih pomoćnih brodova i plovnih sredstava specijalne namene (brodova baza), kao što su npr.: brodovi za prevoz pogonskog goriva i municije, hrane i vode, zatim sanitetski brodovi, brodovi radionice, dok-brodovi, brodovi za spasavanje i dr. Ovi brodovi služe za neposredno pozadinsko obezbjeđenje flotnih snaga koje djeluju na udaljenim pomorskim ratištima, kako bi im se omogućio duži boravak na moru, a posebno u zoni borbenih dejstava. Pozadinsko obezbjeđenje vrše na otvorenom moru ili na neuređenim sidrištima, bilo da se kreću sa flotnim snagama ili da se raspoređuju na unapred predviđene tačke u skladu sa operacijskim planom. Tačan broj i vrsta pomoćnih brodova u određenom flotnom trenu zavisi od veličine i vrste plovne jedinice, intenziteta borbenih dejstava i vremena za opsluživanje.

Posljednih godina velika pažnja se poklanja organizaciji plovnih baza (flotnog trena), naročito u većim RM. Flotni tren ima veliku primjenu i u malim RM, kako radi pozadinskog obezbjeđenja brodova sa malim radijusom dejstva, tako i zbog snabdijevanja brodova na neuređenim sidrištima i za vrijeme lociranja u rastresitom rasporedu. Pored toga, flotni tren sve više dobiva na značaju i zbog prednosti nad klasičnim vojnopomorskim bazama, za koje se smatra da su veoma ranjive i da neće moći izdržati jače udare savremenih borbenih sredstava. Za razliku od II SR, kad su pomoćni brodovi imali uglavnom jednostranu namjenu, u posljednje vrijeme oni se grade tako da bi mogli imati višestruke funkcije, kao što su npr.: mogućnosti za istovremeno snabdijevanje gorivom, municijom i hranom, zatim mogućnostima za otklanjanje kvarova i oštećenja, zbrinjavanja posada i za druge potrebe. Ovim se želi uprostiti i ubrzati rad oko pozadinskog obezbjeđenja ratnih brodova i drugih plovnih sastava. Bitno je da se izbjegniju veoma štetne posljedice koje bi nastale gubitkom pomoćnog broda nakrcanog materijalnim rezervama jedne vrste.

Pored iznijetog, a zavisno od situacije na pomorskom vojištu, te mogućnostima i potrebama određenih RM, za obavljanje poslova pozadinskog obezbjeđenja isturenih brodova (podmornica) i plovnih jedinica mogu se za što efikasnije i brže snabdijevanje ratnih brodova određenim potrebama organizovati odgovarajući punktovi i stanice kao privremena mjera). Za ovo se obično koriste pogodne luke, uvale i sidrišta na određenim dijelovima obale i otocima, kao i odgovarajući pomoćni (transportni) brodovi i plovna sredstva, a formiraju ih baze koje inače treba da pokrivaju dotičnu teritoriju i akvatoriju. Pored toga, za pozadinsko obezbjeđenje određenih vrsta brodova mogu se formirati i posebne specijalizovane baze, kao što su baze za raketne i torpedne čamce, podmorničke baze i sl. One

moгу biti organizovane na obali (otocima), na plovnim objektima ili kombinovano i obično su sastavni dio komande (baze) koja je odgovorna za pozadinsko obezbjeđenje dotične plovne jedinice, a mogu biti i neposredno potčinjene komandi plovne jedinice koju obezbjeđuju.

Ovakvu podjelu vojnopomorskih baza treba shvatiti uslovno kao jednu od mogućih, jer je ona različita u pojedinim ratnim mornaricama. Ovisno o situaciji, usvojenim koncepcijama, te potrebama i mogućnostima pojedinih zemalja, podjela, uloga i zadaci pomorskih baza se mijenjaju i međusobno dopunjuju, što je naročito karakteristično za manje ratne mornarice.

PROBLEMI BAZIRANJA FLOTNIH SNAGA

Nagli razvoj raketno-nuklearnih borbenih sredstava, te usavršavanje i mogućnosti ostalog savremenog naoružanja i opreme, pred vojnopomorske baze klasičnog tipa postavili su nove vrlo složene probleme u pogledu obezbjeđenja baziranja i pozadinskog obezbjeđenja flotnih snaga. Da bi se umanjile posledice od iznenadnog dejstva raketno-nuklearnih i drugih borbenih sredstava neophodno je da se raspored baznih elemenata, kao i baziranje plovnih jedinica, organizuje na savremeniji način i na mnogo većem prostoru nego što je površina jedne luke, koja je do sada najčešće predstavljala klasičnu vojnopomorsku bazu.

Savremeni uslovi borbe na pomorskom vojištu, pored ostalog, zahtevaju da vojnopomorska baza treba da omogući rastresit raspored, kako baznih elemenata tako i plovnih jedinica kad one nisu na zadatku. Zbog toga baza treba da obuhvata širi rejon, odnosno dio obale sa pripadajućim otocima i obalnim morem. Ona treba da omogući povoljan raspored i manevar plovnih jedinica, te smeštaj pozadinskih elemenata i odgovarajućih snaga i sredstava za njihovu odbranu. Ovakav bazni rejon mora biti unapred uređen. U osnovi, jedan ovakav bazni rejon treba da ima sve elemente (odgovarajuće vezove za brodove, razne objekte, materijalna sredstva i potrebne snage za njegovu odbranu), kao i klasična vojnopomorska baza, s tim što se sada sve ovo nalazi na mnogo većem prostoru i rastresito razmješteno da bi se izbjeglo jednovremeno uništenje više objekata. Veličina takvog rejona u osnovi će ovisiti od hidrografsko-geografskih karakteristika, te položaja i značaja koji taj rejon zauzima u sklopu pomorskog vojišta, zatim od vrste i broja brodova, i ostalih snaga koje će se na bazu oslanjati. Na ovo će bitno utjecati i mogućnosti za izgradnju i rastresit raspored potrebnog broja podzemnih skloništa i maskiranih vezova za plovne jedinice, kao i drugih objekata na kopnu i moru potrebnih za uspešno funkcionisanje pozadinskog obezbjeđenja i savremenog baziranja. Pored ovako posebno uređenih baznih rejona, i dalje će biti potrebno da se povremeno formiraju punktovi i stanice radi snabdijevanja isturenih plovnih jedinica tekućim potrebama, kako bi im se pružili što povoljniji uslovi za dejstva i omogućio duži boravak u zoni borbenih

dejstava. To može doći do izražaja naročito prilikom pomjeranja linije fronta na primorskom krilu.

Kod razmatranja ove problematike, posebno za male RM, uočljiva je bitna razlika između mirnodopskog i ratnog sistema baziranja i pozadinskog obezbjeđenja flotnih snaga. Tako, npr. mirnodopske potrebe zahtijevaju koncentraciju brodova u lukama — bazama. Međutim, u ratnim uslovima situacija se bitno mijenja i prednosti takve vrste ne mogu se koristiti, prvenstveno zbog problema zaštite, jer je veoma teško, a u današnjoj situaciji praktično i nemoguće obezbijediti siguran boravak brodova u luci — bazi, usljed čega se i nameće potreba za organizacijom i obezbjeđenjem baziranja na većoj površini i u rastresitom rasporedu sa što većim stepenom zaštite. Zbog mnogo složenije organizacije i neuporedivo većih troškova, ni najbogatije zemlje nisu u stanju da za vrijeme mira stalno i u potpunosti održavaju ratni sistem baziranja i pozadinskog obezbjeđenja svojih pomorskih snaga. Ovakvo rješenje sigurno bi u određenoj mjeri vodilo i kompromitaciji mirnodopskih priprema za rat. Zato se prije razmatranja i rješavanja ove problematike traže rješenja koja će obezbijediti brz i bezbolan prelaz sa mirnodopskog na ratni sistem. Međutim, ovdje treba istaći da je to vrlo delikatan i složen posao, koji traži veliku obučenost i odgovornost ličnog sastava, te precizno razrađene planove i obimne organizacione i materijalne pripreme još za vrijeme mira, jer po otpočinjanju ratnih dejstava za to neće biti dovoljno vremena. Koliko će uređenih baznih rejonu biti na određenoj obali, pored ostalih faktora na to će bitno uticati i ekonomske mogućnosti zemlje. Radi ilustracije navodim da pojedine ratne mornarice za izgradnju i uređenje elemenata infrastrukture troše 10—20% svojih sredstava, namijenjenih za nabavku nove tehnike. Danas je više nego ikad ranije dimenzioniranje operativnih pomorskih snaga postalo neodvojivo od uređenosti i žilavosti operacijske osnovice kao organizovanog, branjenog i međusobno komunijski povezanog sistema pomorskih baza — baznih rejonu na određenom pomorskom vojištu. Znači, pored operativnog na ovo bitnog utjecaja imaju i ekonomski faktori, što je posebno značajno za manje i ekonomski slabije razvijene zemlje. Zbog toga će se u najviše slučajeva rešenja tražiti u kompromisu između potreba i ekonomskih mogućnosti. Ovo zahtijeva posebno velike izdatke tim prije ako je težište na uređenju operacijske osnovice na fortifikacijskom uređenju i izgradnji podzemnih skloništa za plovne objekte i vatalne pozadinske elemente (stanice za održavanje i pripremanje raketa i torpeda, skladišta pogonskog goriva i ubojnih sredstava, određenih remontnih i radioničkih kapaciteta i drugih važnijih objekata); zatim za komandna mjesta i centre veze, razne objekte za obalsku artiljeriju, sistem OSOJ-a i sl. Međutim, ovdje posebno treba istaći značaj i neophodnost fortifikacijskog uređenja operacijske osnovice u uskim morima i za male ratne mornarice, jer ono omogućuje prikriven raspored i najsigurniju zaštitu plovnim jedinicama i elementima za pozadinsko obezbjeđenje, naročito od neprijateljskih dejstava iz vazduha. Ovo je tim aktuelnije ako se ima u vidu da manje ratne mornarice

raspoložu ograničenim flotnim snagama, sastavljenim uglavnom od malih i brzih plovnih jedinica koje raspoložu velikom vatrenom moći, te da će se one relativno kratko zadržavati na otvorenom moru (samo za vrijeme izvršenja zadatka) i da će većinu vremena provoditi uz obalu. Pri svemu tome treba voditi računa da se ne narušava prirodni izgled obale, posebno njena vegetacija, već sve to treba da se uklopi u postojeći— prirodni sklop dotične teritorije — akvatorije.

Rastresit, odnosno razmještaj baznih elemenata i brodova, pored složenosti i poteškoća u vršenju pozadinskog obezbjeđenja, zahtijeva i mnogo veće snage i sredstva, jer prihvat i zaštitu treba organizovati na mnogo većoj površini nego što je to ranije. Svaki vid odbrane traži manje mjesta i tačaka koje treba braniti. Međutim, rastresit raspored teže može zadovoljiti ovakav zahtjev. Tako, npr. LPAA koja je najmasovnije oružje u PVO malih ratnih mornarica, a nekad i jedino, nema dovoljan domet da poveže vatru nad čitavim rejonom baziranja, a u nekim slučajevima ni na jednom većem sidrištu. To zahtijeva da se svaki brod ili grupa brodova, odnosno određeni zaklon ili neki drugi objekt brani pojedinačno, kao posebna tačka. Ovo iziskuje mnogo više snaga i sredstava (oruđa), a pored toga na svakoj tački pojedinačno odbrana će biti mnogo slabija, a gustina vatre za njenu odbranu nedovoljna. U eventualnom ratu, pored raketno-nuklearnih borbenih sredstava, za sigurnost baznih elemenata i brodova za vrijeme baziranja, najveću opasnost predstavljat će avijacija i diverzantske jedinice, zbog čega se ovim vidovima odbrane posvećuje posebna pažnja, mada se ne smije zopostaviti ni odbrana od ostalih neprijateljskih snaga i sredstava. Koliko se to sada može sagledati, organizacija odbrane baznih rejona u eventualnom ratu predstavljat će veoma složene i odgovoran zadatak, te pored svestranih pasivnih mjera (fortifikacijsko uređenje i korištenje raznih skloništa, rastresiti raspored, maskiranje i sl.), zahtijevat će i znatne druge snage i sredstva za njeno uspješno rješavanje. Zbog svega toga još u miru svestranu pažnju treba posvetiti organizaciji i rješavanju problema i mera borbenog obezbjeđenja, počev od operacionog i taktičkog izviđanja do preko organizacije odgovarajuće PVO, i PDvO i PMO, pa do svih vrsta i načina neposrednog osiguranja brodova i drugih objekata unutar uređenog baznog rejona, jer će to predstavljati jedan od veoma značajnih faktora u obezbjeđenju operacijske osnovice pomorskih snaga uopšte.

Pored organizacije baziranja u uređenim baznim rejonima pojedini brodovi ili plovne jedinice će za kraće ili duže vreme morati da baziraju i na neuređenim dijelovima obale i otoka, odnosno van uređenih baznih rejona. Do ovog može doći zbog nedovoljnog broja uređenih baznih rejona zatim zbog zauzimanja ovih od strane neprijatelja, pomjeranja linije fronta na primorskom krilu, velikog intenziteta neprijateljskih dejstava po rejonima, nemogućnosti uspješnog pozadinskog obezbjeđenja i kada prilikom povratka sa zadatka brodovi ne budu mogli stići u određeni bazni rejon. Baziranje i pozadinsko obezbjeđenje plovnih jedinica u ovim situacijama u osnovi morat će se improvizovati, a samim tim ono će biti

mного teže i izloženo većem riziku. Konkretna rješenja ovisit će o mnogo elemenata, počev od geografskog položaja, intenziteta neprijateljskih dejstava i vremena boravka u rejonu, pa do broja i vrste brodova, stepena njihove popunjenosti i tehničkog stanja, mogućnost korištenja usluga neke jedinice obalske odbrane i korištenja mjesnih izvora, te mogućnosti dotura i evakuacije pomorskim, kopnenim i vazдушnim putem. Međutim, kad se radi o baziranju i pozadinskom obezbjeđenju plovnih jedinica treba imati u vidu i činjenicu da se sa improvizacijama ne može ići u nedogled, a posebno kad su u pitanju problemi snabdijevanja i remonta sredstvima visokog tehničkog nivoa, kao što su rakete, torpeda i druga ubojna sredstva, zatim motori, elektronska oprema. Sve ovo se pored inicijative, snalažljivosti i odgovornosti, mora rješavati na unapred postavljenoj organizaciji i za te potrebe obezbijeđenim snagama i materijalnim sredstvima. U ovakvim situacijama vjerovatno će se češće naći pomorske snage manjih i slabije ekonomski razvijenih zemalja, kao i onih ratnih mornarica koje nisu posvećivale dovoljno pažnje infrastrukturi i baziranju svojih pomorskih snaga, što će još više usložiti i pogoršati njihov položaj na pomorskom vojištu u određenoj ratnoj situaciji.

Na kraju može se istaći da su za rješavanje problema baziranja i pozadinskog obezbjeđenja pomorskih snaga neophodne svesrane mirnodopske pripreme, te da ukoliko one budu potpunije i svrsishodnije izvršene, a operacijska osnovica bolje uređena i prilagođena ratnim potrebama, onda će i položaj flotnih snaga na određenom pomorskom vojištu biti stabilniji, njihova upotreba povoljnija, a samim tim i vrijednost veća.

Kapetan bojnog broda
Petar ZONJA